

Linjer

Ved *linje* forstås i denne forbindelse et musikalsk forløb, som er sammensat af fortidbende enkeltelementer, hvor det er karakteristisk, at

- de ikke er samtidige
- rækkefølgen af enkelementer er afgørende – ændres den, ændres linjen
- varigheden af enkelementerne – dvs. rytmen - spiller en betydelig rolle
– fx uudgør en række toner en melodilinje.
- Andre nøglekarakteristika
ufordsigelighed, udvikling af strukturer
- uforudsigelighed, udvikling af strukturer

1. Enkelementer – karakter - egenskaber

analog til stemt/ustemt slagtøj

Klanglige egenskaber

1.1. Toner
en melodi**1.2. Lyde**

ex: slagtøjsmelodi; forskellige lydgivere i en bestemt rækkefølge

2. Tonematerialie**2.1. Skalaer****2.2. Pitch class**

ex
fx Alle toner (i alle oktaver), benævnt/ noteret som fx c (eller cis eller d etc.)

2.2.1. Pitch class set

ex
et udvalg af pitch classes: fx udvalget kan fx være en skala, fx en D-dur skala i alle oktaver

2.2.2. Pitch set

ex
et udvalg af Pitches – fx netop f1-g1-a1 (netop disse tre toner, alle beliggende i enstreget oktav)

3. Melodisk føring / struktur**3.1. Spring / trinvis**

I et valgt Pitch class set (1-2)

3.2. Interval styrte

I skala/ Pitch class set (3-4)
Frit (kromatisk skala) (5-6)

3.3. Remning
(mel. mat)**3.4. MS – mat****3.5. Oktav / kvint****3.6. Forlægning**
Oktav (7-10)
kvint over (11-12)

kvart under (13-14)

4. Gestik
(17-18)**5. Tonehierarki**
Kernetoner – udnyttning
Implicit Lineartet
(mat)**5.1. Betoning af udvalgte linje-elementer**

Accent (15)

Værighed (9-14 + 16)

Strategisk placering: Ved skift i melodisk retning (9-10 + 12 + 14 + 16)

6. Linjer og tonalitet**6.1. Tonalitetskonstituerende linjer**
fx Gregoriansk melodi – søger mod det tonale centrum**6.2. Tonalitetsbundne linjer**
fx blues melodik**6.3. Akkordbundne linjer**

fx Bebop melodik

7. Gestaltning af linje
Klang (timbre)
Tekstur / sats
(linjeforstærkning)**8. Øvelse**

Skriv melodier på 7-9 toner, hvor melodi bygget op efter ovenstående principper.
NB! Linjen skal IKKE relateres sig til akkorder!
Giv linjen struktur/form – ff.:

- Lennon/McCartney: Yesterday
- Debussy: Syrinx

b)

(findes i materialet fra i dag / på Spotify

MOTIV

inversion

retrograd

expansion (intercalation)

fragment

"Forst spinning"

Silvens

lock

tonal real
retrograd inversion pattern

Pitch class set:
pentaton skala

A musical score consisting of 22 measures of music. The music is written on a single staff with a treble clef. Measure numbers are placed above the staff at the beginning of each measure. The first measure is labeled "trinvis". Measures 2 through 4 are labeled "springvis". Measures 5 through 8 are labeled "kvart/sekund" and "kromatik". Measures 9 through 14 are labeled "10", "11", "12", "13", and "14". Measures 15 through 18 are labeled "15", "16", "17", and "18". Measures 19 through 22 are blank staves.

trinvis 2 springvis 3 stamtoner 4

5 kvart/sekund
kromatik 6 7 8

9 10 11 12 13 14

15 16 17 18

19

20

21

22

Melodiske strukturerings principper , der bygger på Vokal melodik

- 1.1. Den vigtigste melodiske faktor: retningen af tonerne
 Opadgående - øger spændingen - (akkumulering)
 Nedadgående - mindsker spændingen - (afladning)

eks.1.1.a

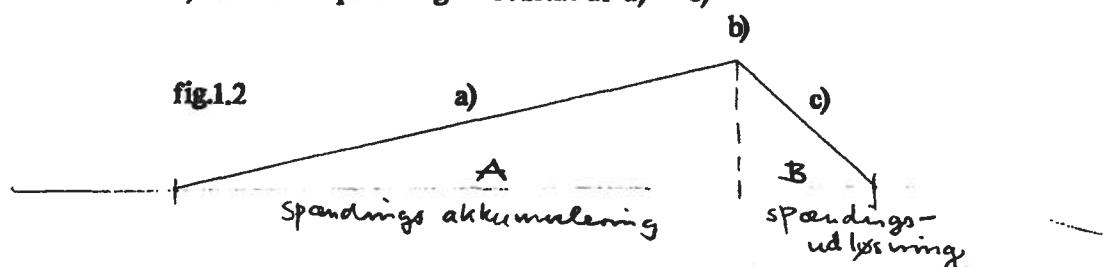
I praksis hænger dette sammen med mange instrumenters idiomati.

eks.1.1.b

- 1.2. Den melodiske spænding følger naturligt en kurve som i fig.

- a) øget spænding - skaber energi
- b) klimaks - opsamlet energi udløses i et øjeblik
- c) faldende spænding - resultat af a) + b)

- 1.3. Melodiske spring har en tendens til at kræve trinvis udfyldning efter springet, indenfor en given skala.

Udfyldningen kan evt. forsinkes, hvorved den melodiske spænding øges.

eks.1.3

(If you wish upon a star)

- 1.4. Ved en melodis centraltoner forstas de toner, der er centrale for melodiens forløb.

Eks.1.4.a viser forholdet mellem centraltoner og måltoner på den ene side og akkordsfremmede toner på den anden.

eks.1.4.a

Melodiske kurver, bestående af centraltoner, bevæger sig gerne trinvis:

- a) Opadgående (Blue Room)
- b) Nedadgående (All of me)
- c) Flere kurver på færde på en gang. (Over the rainbow)

eks. 1.4.b

Centraltonerne springer, udnyttes formelret

(Blue Room)

eks. 1.4.c

(All of me)

eks. 1.4.d

(Over the Rainbow)

1.5. Melodi og harmoni kan være tæt forbundet.

- a) En melodi kan udelukkende bestå af harmonitonter; harmonien kommer til udtryk melodisk. Den kræver her oftest rytmisk bearbejdning.

- b) Omvendt kan en melodisk linie udtrykke en harmonisk sekvens.

MELODIK

Eksempler

Diatonisk skala

ex. 1.a

1 trinvis 2 drejebevægelse 3 cambiata 4 echappé

Kromatisk skala

ex. 1.b

trinvis drejebevægelse cambiata echappé

Tonal sekvensering

ex. 2.

Tonal sekvensering

Motiv

Tonal inversion

Real inversion

Motiv

Retrograd

Motiv

Tonal retrograd inversion

Real retrograd inversion

MELODISK UDVIKLING - 2.

Eksempel 6-12

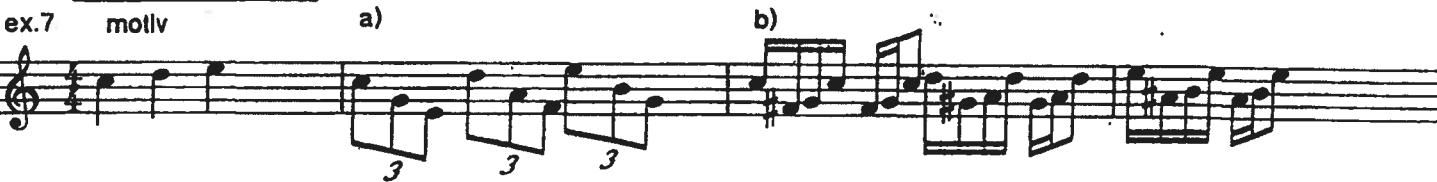
Intervalisk alteration

ex.6 motiv 2 melodisk augmentering 3 melodisk diminuering 4

Figur-ornamentering

ex.7 motiv a) b)

Edetone-ornamentering

ex.8 motiv - drejetone - forslag

Parafrasering

ex.9 tema parafrase

Kerne-toner:

Fortspinnung

ex.10 - af tema i ex.9. - tema D.C.

Fragmentering

ex.11 - af tema i ex.9. - derpå rytmisk udvikling samt sekvensering

Metamorfose

ex.12 a. b. c. d. e. f. g. h.

Sekvenser - struktur

"motiv-flytning"

initial-motiv initial-interval(ler)

tonale

(sekvensering: tonal - trinvis faldende)

Sekst ned Sekund op

reale

(sekvensering: tonal - trinvis faldende)

Lille sekst ned Lille sekund op

Sekvensering initial-bevægelse

- tonal eller real

tonal - trinvis faldende sekund

tonal - trinvis stigende sekund

tonal - springvis (terst) faldende

real - sekundvis (stor) faldende

real - tertavis (lillea) stigende

Fx

C'

F

E^b7

A^b

G^b7

D

(F) V7 I (Ab) V7 I (Cb) V7 I

Reale sekvenser kaldes
også modulerende

Transformation af motiv.

	Motiv	Inversion	Krebs	Inver. krebs
mot. 1 d.				
mot. 1 sym				
mot. 1 pt				
mot. 2 d.				
mot. 2 sym				
mot. 3				
mot. 4 d.				
mot. 1 tr.				- til opr. diatoniske skala
mot. 1 tr.				Transposition
Sym->da				Transp. til opr. diaton. skala

Melodiske strukturer

En melodi kan beskrives som et successivt forløb af toner, hvis identitet er givet af en række faktorer:

- Tonernes antal og skalamæssige tilhørsforhold
- De indgående intervallers størrelse og retning
- De rytmiske varigheder og de dertil knyttede betoninger
- Dynamiske betonninger

Musikkens melodiske element er således komplekt, og det vil føre for vidt her at komme til bunds i ovenstående problemfeltet samt deres indbyrdes relationer. Her skal der blot fremstilles nogle karakteristiske principper for grundlæggende melodisk strukturering, der tager udgangspunkt i de to første af de ovennevnte kategorier.

1. Grundelementer

1.1 Materiale

- **Skala:** Tonerekke, som udgøres af alle på hinanden følgende toner fra et givet toneinterval. Skalaens toner benævnes trin - bevægelse mellem to nabotoner kaldes *trintvis*; bevægelsen mellem to toner, der ikke er nabotoner kaldes *et spring*.
- **Skalafragmenter:** Firtonige, femtonige og sekstonige skalaudsnit af på hinanden følgende skataltoner - betegnes hhv. *tetrachord*, *pentachord* og *hexachord*, som nævnt ovenfor.

1.2 Grundlæggende strukturer

- **Motiv:** Kort tonefolge, som har en selvstændig, genkendelig identitet, og som ikke består af mere end ét selvstændigt led.
- **Figur:** Kort tonefolge, som er så insignifikant, at den kun kan etablere en selvstændig identitet gennem gentagelse.
- **Fragment:** Delmængde af et specifikt element.
- **Ambitus:** Intervallet mellem den dybere og den højeste tone i en givet forløb.

1.2.1 3-tonige strukturer

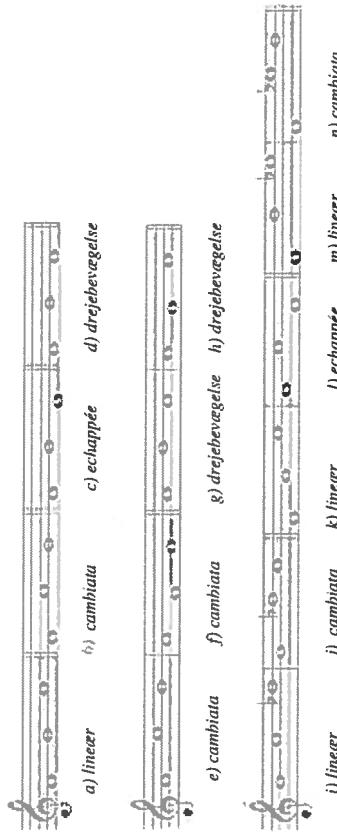
Man kan operere med fire grundlæggende typer af 3-tonige strukturer, som de fremgår af Fig. 130 nedenfor.

- **Lineær bevægelse** - konstant melodisk retning - a)
- **Cambiatata** - består af et spring, der efterfølgende udfyldes i modsat retning - b)
- **Echappée** - består af en trintvis bevægelse, efterfulgt af et spring i modsat retning, forbi udgangspunktet - c)
- **Drejebevægelse** - består af et udsving fra og tilbage til udgangspunktet - d)

For ovennevnte grundlæggende typer gælder endvidere (jf. Fig. 130):

- Begyndelsesretningen kan være opad- eller nedadgående: Se fx cambiata-typen i e) – f) samt drejebevægelsen i g) – h).
- De fire grundlæggende bevægelsesmønstre kan endvidere forekomme inden for et andet tonemateriale end et trinvis udsnit af en diatonisk skala, som vist i Fig. 130 i) – n). Der kan være tale om:
 - kromatik – i) & j)
 - treklangsbyrning - k) & l)
 - vilkårlige intervaller, fx sekst, sekund og septim – m) & n).

Fig. 130. 3-tonige melodiske grundtyper i diatonisk skala

2. Transformation

Ved **transformation**⁴¹ forstås en omformning af en given melodisk struktur, således at originalens identitet i større eller mindre grad genfindes i *transformasjonen*. Man kan opnå med tre grundlæggende typer: *Transposition*, *spejling* og *alteration*.

2.1 Transposition

Normalt forstås der ved *transposition*, at alle originalens toner flyttes det samme interval op eller ned, således at den oprindelige melodiske struktur forbliver uændret.

Begrebet kan imidlertid udvides, hvorved det kommer til at omfatte flere andre beskæftede transformationsmuligheder. Man kan således operere med følgende definition: Ved transposition flyttes alle toner det samme antal trin i en given skala, der kan være kromatisk, diatonisk eller ikke-diatonisk.

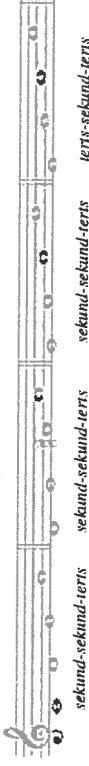
- Transposition ud fra en kromatisk skala resulterer i en intervallisk identisk struktur, som er beliggende højere eller dybere end den oprindelige. Denne type transposition betegnes som nævnt ovenfor normalt blot *transposition*, men kan også betegnes *real eller absolut transposition* – se Fig. 131 b).
- Transposition ud fra en diatonisk skala resulterer i en melodisk struktur, hvor de diatoniske intervalstørrelser er bevarret, men hvor de kromatiske er transformert i henhold til den anvendte skala; denne type transposition kan betegnes *tonal* eller *skala-egen transposition* – se Fig. 131 c).
- Transposition ud fra en ikke diatonisk skala resulterer i en melodisk struktur, hvor intervalerne kan være ændret - se Fig. 131 d).

I Fig. 131 er den givne melodiske struktur (a) transponeret to skridt op i hhv. kromatisk (b), diatonisk (C-dur) (c) og pentaton skala (d).

⁴¹ Transformationen findes stadig ved at ændre en eller flere af de melodiske parametre på samme måde:
 – Tonehøjderne tillægges eller trækkes del samme anden urn i en given skala - normal kromatisk eller diatonisk skala.
 – Den melodiske retning skiftes.
 – Tonene spilles i modsat rækkefølge.
 – Intervallskorrelmane ges elles mindske med enen samme faktor eller samme interval.

Fig. 131. Forskellige typer transposition

a) - originalmotiv b) - real c) – tonal d) - pentaton

Nås flere transpositioner af samme originalmotiv følger hinanden, dannes en sekvens - se Sekvenser. s.69

2.2 Spejlling

I analogi med geometrisk spejlling kan en given melodisk struktur spejles om såvel en lodret som en vandret akse i nodesystemet.

- Ved spejlling i en vandret akse - også kaldet *inverting* - fremkommer en inversion.
- Ved spejlling i en lodret akse fremkommer en *retrograd* transformation.

2.2.1 Inverting

Ved inverting ændres den melodiske retning i originalens intervaliske forløb fra op til ned og vice versa. Derved fremkommer en *inversion*, hvor man kan skelne mellem *tonal* (også kaldet skalægen) inversion og *real* (også kaldet absolut) inversion.

- Ved tonal (skalægen) inverting, afsættes den diatoniske intervalstørrelse i modsat retning inden for den givne skala. Se Fig. 132 b).
- Ved real (absolut) inverting afsættes den kromatiske intervalstørrelse i modsat retning. Se Fig. 133 b).

2.2.2 Retrograd transformation

En retrograd transformation (også kaldets "Krebs" eller blot retrograd) fremkommer ved at originalens toner spilles i modsat trækfølge. Se Fig. 132.c og Fig. 133.c. Retrograd transformation kan endvidere kombineres med inverting. Se Fig. 132.d & e samt Fig. 133.d & e.

2.3 Intervallisk alteration

Ved intervallisk alteration af en given melodisk struktur forstas en transformation, hvor intervalstørrelserne øges eller formindskes, normalt proportionalt, mens den melodiske retning bevarer; man kan tale om hhv. *augmentende* og *diminuerende* alteration.

Fig. 134. Intervallisk alteration

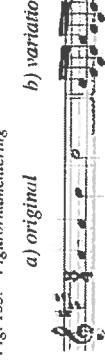

3. Variation

Ved melodisk variation forstas i det følgende en ændring af det melodiske materiale, der respekterer originalen, således at variationen kan optræde i originalens sted i den musikalske sammenhæng.

3.1 Ornamentering

Ved ornamentering udsmykkes og bibeholdes originalens toner.

Fig. 135.⁴² FigurornamenteringFig. 136.⁴³ Ledtoneornamentering

3.2 Parafrase

Ved parafrasering bibeholdes originalens væsentligste toner, der evt. kan ornamenteres eller tilføjes vilkårlige nye toner; mindre væsentlige toner kan udelades.

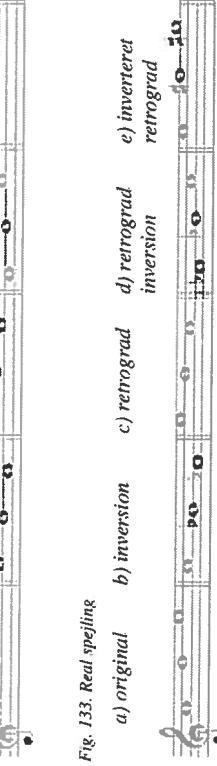
Fig. 137.⁴⁴ Parafrasering

Fig. 133. Real spejlling

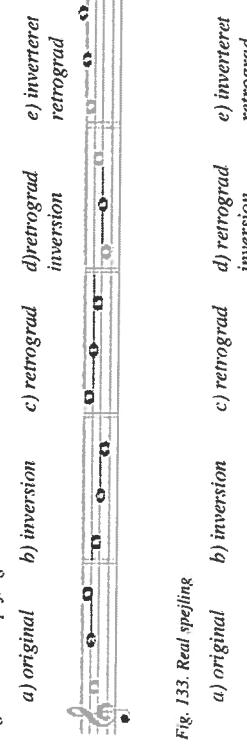

Fig. 132. Tonal spejlling

⁴² Mozart, W.A.: Variationen in A, KV460.

⁴³ Mozart, W.A.: Variationen in F, KV532.

⁴⁴ Armstrong: After you've Gone, 1929.

4. Ekspansion

Ved *ekspansion* forstås her en udbygning af en oprindelig melodisk struktur, hvor der tages udgangspunkt i originalens intervalstørrelser og -retninger.

4.1 Sekvenser

Ved en sekvens forstås to eller flere på hinanden følgende transpositioner⁴⁵ af en given melodisk struktur, som betegnes *initialmotiv*. Intervallet mellem transpositionerne betegnes *sekventialinterval*, dette er normalt konstant og enten opad- eller nedadgående. Hvor efter sekvensen karakteriseres som hhv. *stigende* eller *faldende*. De enkelte forekommende transpositioner kaldes *sekvensled*.

En sekvens betegnes *tonal*, når transpositionerne er tonale, dvs. de holder sig inden for en given skala. Den betegnes *real*, når transpositionerne er reale, dvs. når alle intervalstørrelser bevareres.

En sekvens består dermed af en række sekvensled, der bygger på et initialmotiv, som efterfølgende flyttes op eller ned. En *tonal sekvens* forløber inden for en given skala, forløbet af en *real sekvens* er intervalvisk bestemt.

I Fig. 138 - Fig. 140 ses initialintervallet som intervallet mellem to indicirklede toner: I Fig. 138 en opadgående sekund, i Fig. 139 en faldende terts, i Fig. 140 a) en opadgående lille terts, i Fig. 140 b) en faldende stor sekund.

Fig. 138. Trinvis stigende, tonal sekvens

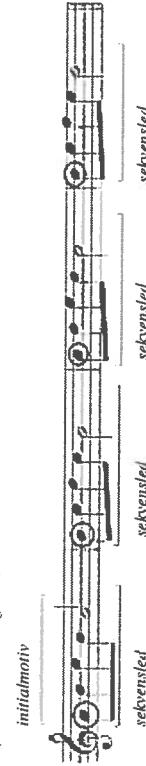
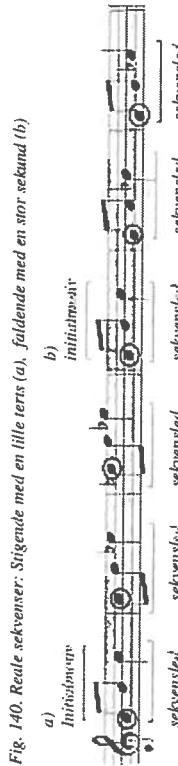

Fig. 139. Trinvis faldende, tonal sekvens

Fig. 140. Reale sekvenser: Stigende med en lille terts (a), faldende med en stor sekund (b)

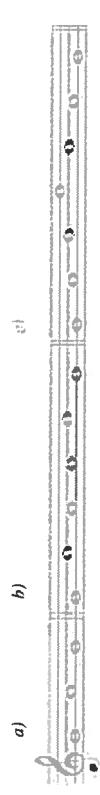
4.1.1 Harmoniske sekvenser

Sekvensbegrebet udstrækkes ofte til harmoniske strukturer, dvs. at sekvensledet udgøres af en harmonisk struktur. Se *Sekvenser*, s. 195 ff.

4.2 Palindrom

Et melodisk *palindrom* en tonerække, der er ens forfra og bagfra - se Fig. 141. Et palindrom er beslægtet med en retrograd transformation, idet en given original + dens retrograde transformation udgør et palindrom - jf. Fig. 141 b), hvor de tre første toner efterfølges af deres retrograde transformation.

Fig. 141. Melodiske palindromer

4.3 Fortspinnung

Ved *fortspinnung* videreføres en melodisk eller tematisk ide ved brug af dele af den originale struktur, hvortil nyt stof i begrænset omfang evt. kan tilføjes.

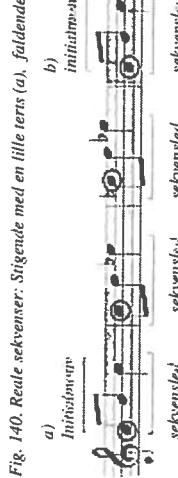
Fig. 142. a) Fortspinnung – tematisk ide (a) og dens videreførelse (b)

5. Fragmentering

Ved fragmentering benyttes et fragment (dvs. brudstykke) af originalen. Fx benyttes der i Fig. 142 et fragment af temaet (a) til videreførelsen af den tematiske ide (b). Ligeledes benyttes fragmentering i forbindelse med parafasering, jf. Fig. 137.

Fig. 140. Real sekvenser: Stigende med en lille terts (a), faldende med en stor sekund (b)

⁴⁵ Ved transpositioner forstås her det udvidede begreb, der er fremlagt i Transposition, s. 67.

MELODIK

Eksempler

Diatonisk skala

ex. 1.a trinvis 2 drejebevægelse 3 cambiata 4 echappé

Kromatisk skala

ex. 1.b trinvis drejebevægelse cambiata echappé

Tonal sekvensering **Real sekvensering**

ex. 2.

Motiv **Tonal inversion** **Real inversion**

ex. 3.

Motiv **Retrograd**

ex. 4.

Motiv **Tonal retrograd inversion** **Real retrograd inversion**

ex. 5.

MELODISK UDVIKLING - 2.

Ksempe 6-12

Intervallisk alteration

ex.6 motiv 2 melodisk augmentering 3 melodisk diminuering 4

Figur-ornamentering

ex.7 motiv a) b)

Ledetone-ornamentering

ex.8 motiv - drejetone - forslag

Parafrasering

ex.9 tema parafrase
Kerne-toner: * * * * *

Fortspinnung

ex.10 - af tema i ex.9. - tema D.C.

Fragmentering

ex.11 - af tema i ex.9. - derpå rytmisk udvikling samt sekvensering

Metamorfose

ex.12 a. b. c. d. e. f. g. h.

Syrinx

à Louis Fleury

C. Debussy
(1913)

FLÛTE SEULE

FLÛTE

Copyright by J. Jobert 1927
Renouvelé 1934

Société des Éditions JOBERT

76, Rue Quincampoix
75009, PARIS

J.J. 344

Tous droits réservés à l'éditeur et à l'imprimeur.
Tous droits réservés pour tous pays.

Ch. Douin grav.

J.J. 344

Imprimerie Roland-Perrin & Fils - Paris
18, rue de la Paix

472.

(Guitar)

YESTERDAY

- LENNON / McCARTNEY

F G B_b F x. F
 E-7 A7 D- - D/C B_bmaj7 C7

F - - E- D-7 G7 B_b F
 E-7 A7 D- C B_bmaj7 - C7 Fmaj7

E-7 A7 D- C B_bmaj7 - C7 F

F E-7 A7 D- - D/C B_bmaj7 C7

F - - E- D-7 G7 B_b F
 D.S. al fine

D- G B_b F

ENDING: RITARD... FINE